

150000 SLOV

texty odjinud

V/86/13

Československo: Humanismus a provinčnost (1)
Dopis z Prahy (4)

Hvězdné války: Hvězdné války z několika stran (5)
Jak to vidí Evropa (17,30,33) Jak vidí Evropu
SSSR (21) Tragédie jednoho letadla (42)

Čína: Největší experiment dějin (60) Od revoluce
k reformě (65) Zrození moderního národa (97)
Zahraniční politika (105)

SSSR: Blankytné sny (112)

Bulharsko: Bulharsko v 80. letech (114) Hospodář-
ské problémy (127) Turecká menšina (129)

Rumunsko: Zima (133)

Západní Evropa: Mytologie moderního Švédska
(134) Krize řeckého socialismu (149)

Kultura: Budapešťská sympózia (151)

Dokumenty: Projev R. v. Weiszäckera (158)
A. I. Solženicyn: Stolypin (163)

Dag Halvorsen

Český ironický humanismus a východoevropská provinčnost

I.

Léto jen zřídka přináší intelektuální prožitky. A jahody letos dozrály pozdě a zksyly. Zato se nás však snaží odškodnit český tragicko-humoristický spisovatel Václav Havel svými reflexemi o „dada“ a o přirozené směnšnosti disidentů. (Information 2. a 4. července). Pobavit se však neznamena souhlasit, a kdyby nějaký norský korespondent prohlásil, že v duchu Björsonové s Havlem zcela souhlasí, považoval by to Václav asi za komické, za „dada“.

Výraz „dada“ nemá ovšem s původním dadaismem nic společného, ale v Praze je v módě a v kavárně Slavie naproti Národnímu divadlu mu často připijí. V středoevropském duchu Havlů a Vaculíků se tam při skleničce hovoří o životě.

Nechceme se však ani zdaleka omezit jen na Havlovu osobnost. Havel je zajisté jedním z mála v oně hrůšné střední Evropě, který vstoupí na nebesa s rychlostí a přesností rakety, nicméně zabývat se chceme láskou k zvláštní české tradici. Havel ji nazývá někdy plebejskou situací. Česká šlechta byla totiž překvapivě moderním způsobem zlikvidována již po bitvě na Bílé hoře roku 1620 a všichni pozdější čeští umělci, intelektuálové a jejich příbuzní byli vesměs venkované, kteří se přestěhovali do města. Lidé, chtěli-li získat společenskou pozici, byli nuceni zmobilizovat veškerou vlastní moud-

rost a talent v boji proti vnějším a vnitřním nepřítelům. Vnitřními nepřáteli jim byli jednak oportunističtí maloměstáci a podlézavci, jednak národní fanatikové, nebezpeční podobně jako jejich němečtí kolegové.

A v tomto krkolomném terénu si razila cestu skupina tehdejších „disidentů“, humanistů, avantgardistů a zalkoholizovaných humoristů. První ironický disident, který se možná nejvíce podobá Havlovi, byl Karel Havlíček Borovský. Vynikající esejista, který zemřel po návratu z rakouského vyhnanství. Jedním z nejznámějších průkopníků byl samozřejmě také prezident první republiky T. G. Masaryk, který bez okolků pomohl vyvracet nacionální mýty. Otec Dobrého vojáka Švejka, Jaroslav Hašek, se pak stal nesmrtelným poté, co se upil k smrti. Stihl však ještě vypít pár piv s Jaroslavem Seifertem, laureátem Nobelovy ceny.

Havel je sebeironický, když hovoří o významu neštětných prohlášení Charty 77. Dostanou se do rukou jen pár lidem, přesto však působí hloubkově a dlouhodobě. Jiří Hájek, Ludvík Vaculík a Václav Havel jsou velmi živoucí lidé, ale zároveň symboly — tři spravedliví garantí budoucnosti, zaručující, že vltavské břehy přežijí Sodomu a že se otráveným českým lesům opět vrátí síla i míza.

II.

Havel má sice pravdu, říká-li, že perspektivy budoucnosti nelze v Československu dohlédnout, ale nemá ji tak docela Milan Kundera, když se o Prahu jako hlavním městě střední Evropy vyjadřuje jako o ztracené Atlantidě. Havel na rozdíl od něho z